

22.4.2026

EOAK/2144/2025

Ratkaisija: Oikeusasiamies Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

TURVALLISUUSSELVITYKSEN KÄSITTELYAIKA

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan viranomaisen menettelyä häntä koskevan turvallisuusselvityksen käsittelyssä. Kantelijan mukaan turvallisuusselvitystä koskeva asia oli tullut vireille 3.6.2024, mutta sitä ei ollut käsitelty vielä kantelun tekohetkellä. Kantelija katsoi 10 kuukauden käsittelyajan olevan kohtuuton ja vaikeuttavan hänen mahdollisuuksiaan ansaita elantonsa. Kantelija ei ollut päässyt puuttuvan turvallisuusselvityksen vuoksi jatkamaan töitä seuraavalle työmaalle edellisen työmaan valmistuttua.

Kantelija oli kohdistanut arvostelunsa Suojelupoliisiin ja katsoi menettelyn rikkovan Suojelupoliisin antamaa, turvallisuusselvitysten käsittelyaikaa koskevaa palvelulupausta. Asiaa selvitetessä ilmeni, että kysymys oli kuitenkin Pääesikunnan käsittelemästä turvallisuusselvityksestä.

2 SELVITYS

Asiassa hankittiin Pääesikunnan tiedusteluosaston selvitys. Pääesikunta antoi asiassa lausuntonsa.

Pääesikunnan tiedusteluosaston selvityksen mukaan kantelijaa koskeva hakemus perusmuotoisesta henkilöturvallisuusselvityksestä on allekirjoitettu 5.6.2024 ja se on tullut vireille 7.6.2024. Hakemus on otettu käsittelyyn 26.8.2024 ja turvallisuusselvitysprosessin lopputulos on annettu tiedoksi selvitystä hakeneelle taholle eli Puolustuskiinteistöille 11.4.2025. Pääesikunnan tiedusteluosasto on todennut, että kantelijan asian käsittely on kestänyt valitettavan kauan. Tiedusteluosaston selvityksen mukaan turvallisuusselvityshakemusten käsittelytilanne on ollut ruuhkautunut ja käsittelyajat ovat pidentyneet kaikkien turvallisuusselvityshakemusten osalta. Vireille tulleiden hakemusten määrä on ollut vuonna 2024 noin 32 000 hakemusta verrattuna vuoden 2023 noin 26 000 hakemukseen. Perusmuotoisen hakemuksen käsittelyaika on kasvanut 80 prosenttia vuonna 2024. Tiedusteluosaston selvityksessä todetaan, että pitkät käsittelyajat ovat Pääesikunnan tiedossa, ja toimenpiteet ruuhkan purkamiseksi ovat käynnissä.

Selvityksen mukaan Pääesikunta ei ole antanut eikä pysty antamaan selvityksen valmistumisajankohtaa koskevaa palvelulupausta, vaan se käsittelee hakemuksia pääosin saapumisjärjestyksessä. Järjestykseen voi kuitenkin vaikuttaa esimerkiksi Pääesikunnan saama tieto joidenkin hakemusten kiireellisyydestä. Tällaisia voivat olla eri hankkeiden tilanne, virkoihin rekrytoinnit sekä kansainvälisiin tehtäviin ja harjoituksiin lähtevien hakemukset. Selvityksen mukaan Puolustuskiinteistöt pyytää viikoittain Pääesikuntaa kiirehtimään erinäisten turvallisuusselvitysten valmistumista. Tiettyä tarkoitusta varten laadittava, useaa selvitystä koskeva hakemusjoukko voidaan eritellä käyttämällä erillistä tunnusta.

Selvityksen mukaan Pääesikunta ja Puolustuskiinteistöt ovat käyneet vuoden 2025 helmi- ja maaliskuussa laajempaa keskustelua niistä selvityksistä ja tunnuksista, joiden tulisi valmistua tärkeysjärjestyksessä ennen muita. Myös kantelijaa koskeva selvitys on ollut osa suurempaa kokonaisuutta, ja se on käsitelty tämän kokonaisuuden osana.

Pääesikunnan lausunnossa on todettu, että kantelijaa koskevan turvallisuusselvityksen käsittelyssä on kestänyt noin kymmenen kuukautta. Pääesikunta on todennut, ettei turvallisuusselvityksissä, johon henkilöturvallisuusselvityksen laatiminen perustuu, eikä muualla lainsäädännössä ole yksityiskohtaista ja nimenomaista sääntelyä turvallisuusselvityksen käsittelyajasta. Turvallisuusselvitysmenettelyä koskevat kuitenkin oikeusturvaa koskeva perustuslain 21 §, hallintolain 2 luvussa säädetyt hyvän hallinnon perusteet, kuten palveluperiaatetta koskeva hallintolain 7 §, sekä käsittelyn viivytyksettömyyttä koskeva hallintolain 23 §. Pääesikunnan näkemyksen mukaan käsittelyajan kestoa tulee kuitenkin arvioida aina tapauskohtaisesti, sillä edellä mainittuja pykäläiä sovelletaan hyvin monenlaiseen viranomaistoimintaan ja asiaan.

Pääesikunta on viitannut tiedusteluosaston selvitykseen, jossa on tuotu esiin turvallisuusselvitysten määrän kasvu ja käynnissä olevat toimenpiteet ruuhkan purkamiseksi. Pääesikunta on kuitenkin todennut, että sen käsityksen mukaan laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen tulee huolehtia tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta myös lomakaudella sekä yleisesti tilanteissa, joissa resurssit ovat niukat tai organisaatiossa tapahtuu muutoksia tai henkilöstövaihdoksia. Pääesikunta on kuitenkin tuonut esiin myös laillisuusvalvontakäytännön, jonka mukaan virkavastuulla tehtävien turvallisuusselvitysten laadinnassa on noudatettava korostunutta huolellisuutta, sillä turvallisuusselvityksellä voi olla sen kohteena olevan henkilön tulevaisuudelle jopa ratkaiseva merkitys. Laillisuusvalvontakäytännössä on myös edellytetty, että turvallisuusselvitysasioita hoitavilla on riittävä koulutus ja täsmällinen työhönopastus tehtäviinsä (OKV 866/1/2015).

Pääesikunta on todennut, että turvallisuusselvityksen käsittelyaika kantelijan tapauksessa on ollut valitettavan pitkä ottaen huomioon sen merkitys kantelijan työnteolle. Toimenpiteet ruuhkan purkamiseksi ja resurssien lisäämiseksi on käynnistetty, mutta tilanteen korjaantuminen voi kestää ottaen huomioon turvallisuusselvitysmenettelylle asetetut laatuvaatimukset.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

3.2 Kannanotto

Saatujen selvitysten perusteella kantelijaa koskevan turvallisuusselvityksen käsittelyaika on ollut noin 10 kuukautta. Kuten Pääesikunnan lausunnossa on todettu, turvallisuusselvitysten käsittelyajasta ei ole yksityiskohtaista ja nimenomaista sääntelyä, mutta turvallisuusselvitysmenettelyä koskevat yleisesti vaatimukset, joita perustuslaissa perusoikeutena turvattu yksilön oikeusturva asian käsittelyltä edellyttää. Näitä ilmentävät muun muassa hallintolain 2 luvussa säädetyt hyvän hallinnon perusteet sekä hallintolain 23 §:n vaatimus käsittelyn viivytyksettömyydestä.

Hallintolaissa ei ole säädetty aikarajaa asian viivytyksettömälle käsittelylle. Hyvään hallintoon kuuluu, että asiat tulee käsitellä asian laatu ja muut siihen vaikuttavat olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Käsittelyn vaatimaa aikaa on arvioitu nimenomaan asian laadun ja tapaukseen liittyvien yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Mikäli asian käsittelyn katsotaan viivästyneen, viivästykselle pitää olla jokin perusteltu syy, esimerkiksi lisäselvityksen tarve, jotta asian käsittelyn voidaan katsoa tapahtuneen ilman aiheetonta viivytystä. Hallintolain 23 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että asian käsittelyssä tulisi kiinnittää huomiota myös asian merkitykseen asianosaisen oikeusaseman kannalta. Mitä suurempi merkitys ratkaisun lopputuloksella on asianosaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä ripeämpään käsittelyyn asiassa tulisi pyrkiä (HE 72/2002 vp, s. 74–75).

Edellä todettu huomioiden kantelijan tapauksessa on arvioitavana, onko asian selvittäminen erityisestä syystä vaatinut näin pitkän käsittelyajan tai onko asian käsittelyn keston ollut jokin muu aiheellinen syy.

Saatujen selvitysten mukaan asian käsittelyn viipyminen Pääesikunnassa on johtunut turvallisuusselvityshakemusten käsittelytilanteen yleisestä ruuhkautumisesta. Käsittelyajat ovat pidentyneet kaikkien turvallisuusselvityshakemusten osalta, eivät ainoastaan kantelijaa koskevan hakemuksen osalta.

Pääesikunta on todennut, ettei se ole antanut eikä pysty antamaan selvityksen valmistumisajankohtaa koskevaa palvelulupausta. Puolustusvoimien internet-sivuilla kuitenkin annetaan tietoja turvallisuusselvityksiin liittyvästä asioinnista ja niiden mukaan ”turvallisuusselvitys valmistuu noin 3–6 kk kuluessa”

(<https://puolustusvoimat.fi/asiointi/turvallisuusselvitykset>;

Turvallisuusselvitykset - Näin henkilöturvallisuusselvitys tapahtuu).

Apulaisoikeuskansleri on 1.3.2023 antamassaan ratkaisussa OKV/2186/10/2022 arvioinut suojelupoliisin tekemän turvallisuusselvityksen käsittelyn kestoja sekä suojelupoliisin käsittelyajasta antamaa palvelulupausta. Apulaisoikeuskansleri totesi ratkaisussaan, että hallintolain 6 §:stä ”juontuvan luottamuksensuojan periaatteen mukaan viranomaisen yksilöidystä palvelulupauksesta asiakkaille voidaan asiakkaalle perustellusti katsoa syntyvän oikeutettu odotus siitä, että viranomainen myös toimii lupauksensa mukaisesti, vaikka palvelulupaus ei sinänsä ole ehdottoman sitova” (s. 3). Oikeuskansleri myös totesi, että ”Palvelulupaus aikaansaa oikeutetun odotuksen ja sen noudattaminen on keskeistä viranomaistoiminnan yleisen luotettavuuden ja uskottavuuden kannalta” (s. 5).

Vaikka Pääesikunta toteaa, ettei se ole antanut selvityksen valmistumisajankohtaa koskevaa nimenomaista ”palvelulupausta”, kantelijaa koskevan hakemuksen käsittelyaika on ollut myös Puolustusvoimien internet-sivuilla kertomaan käsittelyaikaan nähden huomattavan pitkä. Ottaen huomioon turvallisuusselvityksen merkityksen ja tosiasialliset vaikutukset, voi sen viivästyminen aiheuttaa taloudellista haittaa.

Työtilanteen ruuhkautumisella ei lähtökohtaisesti voida oikeudellisesti kestäväällä tavalla perustella poikkeamista lainsäädännön asianmukaiselle asian käsittelylle asettamista vaatimuksista, kuten perustuslain 21 §:ssä turvatusta oikeudesta saada asia käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä.

Edellä todettujen seikkojen valossa katson, ettei kantelijaa koskevan hakemuksen käsittelyn viipymiselle ole esitetty erityistä oikeudellisesti hyväksyttävää syytä, eikä hakemusta siten ole käsitelty lain tarkoittamalla tavalla ilman aiheetonta viivytystä. Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien on järjestettävä toimintansa siten, että ne voivat kaikissa olosuhteissa hoitaa tehtävänsä ilman aiheetonta viivytystä. Pääesikunta vastaa viime kädessä siitä, että asioiden käsittely on järjestetty asianmukaisesti.

Koska turvallisuusselvitysten käsittely Pääesikunnan esiin tuomalla tavalla edellyttää perehdyttämistä ja riittävää koulutusta, on ymmärrettävää, etteivät henkilöstöresurssit ole aina nopeasti täydennettävissä riittävän osaavalla henkilökunnalla. Ottaen huomioon, että Pääesikunnan antaman selvityksen mukaan toimenpiteet ruuhkan purkamiseksi ovat olleet jo selvityksen antamishetkellä käynnissä, pidän riittävänä toimenpiteenäni saattaa käsitykseni tapahtuneesta viivästyksestä Pääesikunnan tietoon. Kiinnitän myös Pääesikunnan huomiota edellä toteamaani näkökohtaan käsittelyajan arvioinnissa vaikuttavasta asian merkityksestä asianosaisen oikeusaseman kannalta.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen Pääesikunnan tiedusteluosaston menettelyn lainvastaisuudesta Pääesikunnan tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Pääesikunnalle.